

מדע ורפואה גזעניים באידאולוגיה הנאצית מול מוסר התורה (ליום השואה)

היום מציין העם היהודי את "יום השואה". יום זה, הוקדש להתבוננות בזוועות שעברו על עמינו בתקופה האפילה ביותר בהיסטוריה האנושית, שבה הובלו כצאן לטבח מיליוני יהודים על לא עוול בכפם – רק בשל היותם יהודים.

כיהודים מאמינים, אנו מתייחסים לימים אלו בענווה ובהכרת קוטננו אל מול חשבונות שמיים. איננו מתיימרים להבין את הגורמים לאירועים נוראיים כאלו, שאינם מובנים כלל בשכל האנושי. בטוחים אנו כי הייתה זו גזירת שמים נוראה, "ניתוח" קשה ביותר שהיה על עמינו לעבור, בכדי לקרב אותנו צעד נוסף אל הגאולה אליה אנו מצפים ומייחלים.

ואדרבה – דווקא עוצמתם הכבירה של האירועים הנוראים הללו, היא זו שמחזקת את אמונתנו, בהכרה שכשם שהתקיימו בנו הגזירות הקשות והנוראות עליהן התנבאו נביאינו, כך תתקיימנה הבשורות הטובות של הגאולה במהרה בימינו אמן.

אך בכל זאת עלינו להעמיק אל מצפוני הרשע, בכדי שנוכל להבין ולהעריך מה טוב חלקנו ומה יפה ירושתנו; מה בין הנכרי לבין היהודי; ומה מהותו של המוסר היהודי בניגוד למוסרם של אומות העולם.

כדרכנו – אנו עוסקים בסוגיות הקשורות ברפואה. וכידוע, אחד ההיבטים האפלים ביותר של הצורר הנאצי היה ה"מחקר" המדעי והרפואי שלו. אלפי מדענים ורופאים גרמניים היו שותפים לפשע הנורא ביותר שבוצע בשם מדע או רפואה כלשהם. נעשו פעולות רבות ומגוונות, באכזריות אינסופית, מתוך מטרה לפתח ידע חדש וטכנולוגיות פורצות דרך, וכן בכדי לאושש את התאוריה הגזענית של עליונות הגזע הארי. לשם כך, לא בחלו המדענים הגרמניים בניסויים מפלצתיים בבני אדם, שכללו עינויים באמצעות כימיקלים ורעלים, סירוס ופעולות אחרות.

האידאולוגיה הנאצית הסתמכה במידה רבה על עקרונות מתאוריית האבולוציה ומתאוריות פסאודו-מדעיות כמו האאוגניקה, שהפרשנות הנאצית שלהם עודדה הקמת גזע אדם עליון, בריא וחזק, וחיסול גורמים חלשים, נכים ומפגרים המכבידים על התפתחות אנושית זו, באמצעות הרג או עיקור שלהם, בכדי לחסום את התרבותם.

אנו רגילים להתייחס לגישות ואירועים מחרידים אלו כשייכים לנאציזם באופן בלעדי, אך בפועל, הדברים אינם כאלה: חלק נכבד מהרעיונות שהנאצים העניקו להם חותם סופי מקורם במדינות מערביות ליברליות כמו ארצות הברית ובריטניה. אבי תורת האאוגניקה המדען האנגלי המפורסם סר פרנסיס גלטון; ופרקטיקות של עיקור בכפייה היו נפוצות

בארצות הברית בתחילת המאה העשרים, ואף אושרו ברוב מכריע בבית המשפט העליון האמריקני. למרות שגרמניה הנאצית הייתה היחידה שהרחיקה לכת עד רצח מכוון ושיטתי של נכים וחולי נפש (באמצעות הפעלת התכנית 4T אותנזיה, ועוד), העקרונות הכלליים היו נפוצים למדי במאה שקדמה למלחמת העולם השנייה באזורים נרחבים של העולם הנאור והמתקדם של אותם הימים.

כמובן, שאירועים אלו הגיעו לשיאם בהשמדת "גזעים נחותים" חלילה כמו העם היהודי ולהבדיל הצועני.

מהם העקרונות שאיפשרו את החשיבה הנוראית הזאת?

כתב הפרופ' יעקב טלמון¹:

"דארוויניזם ביטל את ייחודו של האדם במערכת הבריאה. האדם לא נברא עם נשמה המנשאת אותו מעל כל הברואים האחרים, וכל הבריאה הזדום לרגליו, ולו יחס ישיר ומיוחד לאביו שבשמיים, הפורש את סוכת שלומו עליו ומלווה אותו בכל דרכיו. לדעתם, הכל שונה. אין השגחה החולשת על האדם ואין גם לדבר על תכנון הטבע על ידי יוצר שמים וארץ. אין כלל ביקום סדר, תיאום והרמוניה המוכיחים דאגת יוצר, אלא שוררים בו תוהו, סתירות, ניגודים ובזבוז, ומלחמת הכל בכל. כל ההתאמה והתושיה שתופסות את העין וגורמות התפעלות ורגשות תודה על שהן מאפשרות קיום, קידמה והנאה, אינן אלא פרי מלחמת קיום, פרי נסיון חיים שנקנה בדם, בסבל, בעוול אין גבול, במאבק נואש, שבו החזקים, הזריזים, המוכשרים, המצליחים, נשארים אדוני המערכה, בעוד החלשים, הלא-יוצלחים, הבלתי יעילים, אובדים או נעשים למכשירים של בעלי החיוניות הגדולה יותר. אין לדבר על מוסר אוניברסלי, נצחי, אובייקטיבי, כי הרי כל תוכנו של המוסר בשמירת הקיום, בשמשו מלט בלבד לגזע במלחמתו במתחרים ובאויבים. אין לזהות את הדארוויניזם עם תורת הגזע, אך אין לתאר את הגזענות ללא דארווין. מדובר לא בקשר עקיף אלא בזיקה ישירה".

כלומר – כאשר אינני מאמין בייחודו של האדם על פני כל חיות השדה; כאשר אינני מכיר בקיומה של נשמה, ובקשר בינה לבין יוצרה – אזי גם המוסר האנושי הופך למשני, למקור חולשה, לדבר שאין לו משמעות עמוקה, אלא הוא כלי בלבד להגשמת הדחפים ההישרדותיים גרידא. אם גזע כלשהו סבור שבכדי לבסס ולהגדיל את שליטתו ושרידותו

¹ למרות שלא היה מחובשי ספסלי בית המדרש דבריו נכוחים ואמיצים

עליו להשמיד גזע אחר באמצעים לא מוסריים – דין המוסר להידחות מפני השיקול האבולוציוני הזה.

החיבור הזה בין ראיית האדם כמי שנברא בצלם אלוקים, לבין מקורו ומשמעותו של המוסר, מתקיימת בשתי דרגות שונות:

1. קיומו של כל אדם עלי אדמות כמי שנברא בצלם אלוקים, ומשום כך גם המוסר האנושי, כל עוד הוא לא הושחת בדרכים שונות, הוא בעל משמעות ומשקל אמיתיים.
2. קיומו של היהודי, כמי שנמצא בדרגה אחרת של קשר עם בוראו, ואשר המוסר שלו מושתת על דברי אלוקים חיים: דברי התורה ומוסר התורה אשר ניתנו לנו מדור לדור והם שמנחים אותנו בדרכנו.

מה שמוביל אותנו באופן טבעי אל דברי המשנה המפורסמים במסכת אבות (פרק ג משנה יד):

"הוא היה אומר: חביב אדם, שנברא בצלם. חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר (בראשית ט) 'בצלם אלהים עשה את האדם'. חביבין ישראל, שנקראו בניים למקום. חבה יתירה נודעת להם שנקראו בניים למקום, שנאמר (דברים י"ד) 'בניים אתם לה' אלהיכם'. חביבין ישראל, שניתן להם כלי חמדה. חבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם, שנאמר (משלי ד) 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו'".

כל אדם באשר הוא אדם נברא בצלם, ובדרכו הוא מגשים את הרצון האלוקי. גם אם הוא נכה, או מתמודד עם מחלת נפש, קיומו הוא משמעותי לעולם ויש לו זכות קיום כבנו של מקום. בימינו התפתחו שיטות טובות יותר לגרום לבעלי מוגבלויות אלה להשתלב יותר בעולם המעשה, ויש לברך על כל התפתחות בחקר ופיתוח השיטות והכלים המאפשרים השתלבות זו המעניקה צוהר לנשמתם האלוקית של אלה שאינם יכולים לבטא אותה באופן רגיל.

לא לחינם קידשה האידאולוגיה הנאצית מלחמה על מה שכינתה "המוסר היהודי". אכן, היא צדקה בכך שהיהדות העניקה לעולם את ערכי המוסר הבסיסיים ביותר. לתוך עולם פראי שבו לא היו שום חוקים כיצד נוהגים בעבדים; מהי מחויבותו של אדם לאשתו; מהי מנוחה שבועית; איסור על רצח ועל גילוי עריות; כל אלה לא נכחו בעולם שלפני מעמד הר סיני. ולאחר מעמד הר סיני, עקרונות אלו הפכו לחלק טבעי מהעולם גם בקרב לאומים אחרים ודתות שונות שהתפתחו מאוחר יותר. הגילוי האלוקי השפיע עמוקות על העולם, וכפי שרבים אינם יודעים – המאבק במוסר זה היה מעקרונות הליבה של האידאולוגיה הנאצית.

הם לחמו בכל מה שהיה בו רמז למוסר היהודי. ומלחמה זו ממש לא עצרה בשריפת ספרי קודש ובתי כנסיות. הנאצים החרימו ספרות שנכתבה על ידי פילוסופים ואנשי רוח יהודים, בזו לעקרונות נוצריים שנשאבו מן היהדות, ואפילו קידשו מלחמה על "פיסיקה יהודית". כל זאת בכדי להחזיר לגזע הארי את ה"טבעיות" הברברית שלו, כמו שמקורו בשבטים שאין להם זיקה לעולם התנכ"י ולהבדיל, הנוצרי.

כשירדים לשורש הענין, אותו עיקרון עמד בבסיס הדברים: ראייה של האדם כבעל חיים משוכלל, אך לא כיצור בעל דרגה נפרדת ועליונה. אחרת, לא היו יכולים הנאצים להצדיק את התנהגותם החייתית.

יש כאן גם תמרור אזהרה חשוב עבור מי שסבור שניתן להסתפק במוסר אנושי מבלי להיצמד למוסר התורה. טעות היא לחשוב שבעלי האידאולוגיה הנאצית היו בורים. ההיפך הוא הנכון. המנהיגים, ההוגים, המפתחים של הרעיונות המרכזיים של הנאציזם היו אנשים משכילים ממיטב האוניברסיטאות של גרמניה, וכפי שכתבנו לעיל, גם במקומות אחרים בעולם רווחו עמדות נוראות.

השם 'אוליבר הולמס הבן' אינו אומר דבר לרוב העולם, אך הוא אחד מהמשפטנים החשובים ביותר של המאה ועשרים, שרעיונותיו בעלי השפעה עצומה עד ימינו. אך הוא זה שביושבו כשופט בית המשפט העליון האמריקני בשנת 1927, הכריע לטובת עיקור של מי שמולידה צאצאים נכים בנפשם במילים הללו: "עדיף לעולם אם במקום לחכות להוצאתם להורג של הצאצאים המנוונים בשל פשעיהם העתידיים, או לתת להם לרעוב למוות כתוצאה מאווילותם, תוכל החברה למנוע מאלו שאינם ראויים במובהק, להמשיך ולהרבות את בני מינם. שלשה דורות של אימבצילים הם די והותר". פסיקה זו הובילה לעיקור בכפייה של עשרות אלפים בארה"ב בשנים שלאחר מכן.

לאוזן רגישה בת ימינו הדברים נשמעים בל-יאומונו. אך זהו בדיוק המסר שעלינו ללמוד: המוסר האנושי, גם אם יש לו חשיבות, הוא נתון לשינויים, לאופנות חולפות, ולויכוחים בין-דוריים. לכן עלינו להיצמד למוסר הנצחי של תורתנו הקדושה כפי שהיא מתבטאת בדברי רבותינו הקדושים שבכל הדורות.